

ÇOCUK ve ŞİDDET

Şiddet; güç ve baskı uygulayarak insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan hareketlerin tümü olarak tanımlanabilir. Şiddet, istemesek de insan var olduğundan bu yana hayatın içinde var olmuştur. Şiddet olaylarının artmasıyla, şiddetin kaynağını ve nasıl öğrenildiğini bulmak önem kazanmıştır.

Çocuklar Şiddeti Nasıl Öğrenirler?

Sosyal Öğrenme, Bandura tarafından geliştirilmiş bir kuramdır. Bu kurama göre insanlar her zaman bilgiyi okuyup, dinleyip işleyerek öğrenmezler. Bazen de gözlemleyerek öğrenirler. Olumlu davranışlar öğrenildiği gibi olumsuz davranışlar da gözlemleyerek öğrenilebilir. Çocuklar, büyüklerin yol göstericiliğine ihtiyaç duyarlar ve onların davranışlarını örnekleyerek kendi davranışlarını inşa ederler. On iki yaş öncesinde henüz muhakeme yeteneği tam gelişmemiş olan çocuklar, şiddet sahnelerine tanık oldukça şiddeti çözüme ulaşma yolu olarak öğrenirler.

Çocuklar Şiddet Görüntülerini Nasıl Yorumlarlar?

On iki yaşın altındaki çocuklar ekranda gördükleri şiddet görüntülerini doğru yorumlayamazlar. Ekranda, ailesinde ve sokakta şiddet gören çocuklar, şiddetin normal ve uygulanabilir olduğu mesajını alırlar. Çocukların düşüncesine göre ekranda görünenler ve büyüklerin yaptığı doğrudur. Senaryo ve gerçek kavramını ayırmak çocuklar için pek mümkün değildir. Bu nedenle çocuklar “Doğru olmasa, neden büyükler böyle davransın ki?” diye düşünürler ve en sık gördüğü ekran kahramanlarının ve yetişkinlerin davranışlarını örnek alırlar.

Şiddetin Birinci Kaynağı: Ekranlar

Çocukların oynadığı yaygın bilgisayar oyunlarının birçoğunda adam öldürerek ya da hırsızlık yaparak puan kazanılmaktadır. Bu oyunların sürekli oynanması şiddetin normalleşmesi ve bu konuda çocuk vicdanlarının duyarsızlaşması gibi sonuçları doğurmaktadır. Vurup öldürmek gibi kötü bir fiille, puan kazanma gibi olumlu bir sonucun çocukların zihninde yüzlerce kez eşleştirilmesi çocukları hissedememeye, duyarsızlaşmaya sevk etmekte bu da şiddete meyli arttırmaktadır. Televizyonda çocukların izlediği haberler, diziler ve çizgi filmler çocukların şiddete alıştırıldığı diğer elektronik mecralardır.

Amerikan Psikiyatri Derneği'nin (APA) web sitesinde, medyadaki şiddetin etkilerini anlatan yazısı şöyle başlamaktadır: *“Tartışma bitmiştir. Son otuz yılı aşkın bir süreçte, kitle iletişimi üzerine yapılan araştırmalardaki ezici bir bulgu, medyadaki şiddet sahnelerine maruz kalmanın, çocuklarda saldırgan davranışları arttırdığı olmuştur.”*

İkinci Kaynak: Aile Ortamı

Şiddeti tetikleyen en önemli faktörlerden biri de olumsuz aile ortamıdır. Şefkatten yoksun, ebeveyni ile sürekli bir çatışma ortamında büyüyen, ebeveynin aşırı baskı ve dayacağı altında yetişen çocukların şiddet uygulamaya daha meyilli oldukları gözlenmiştir. Aynı şekilde istismar edilen (hakaret edilen, dövülen, taciz edilen) çocukların davranışlarında daha çok şiddet görülmektedir. Çocuklarını öfkeyle, dayakla büyüten bir anne, onların yüreklerinde sevgi değil öfke biriktirmektedir. Ayrıca anne babası tarafından şiddete maruz kalmayan ama itici, soğuk ve ilgisiz yetiştirilen çocuklarda da şiddet davranışları görülebilmektedir.

Üçüncü Kaynak: Ailenin Telkinleri

Çocuklar anne babasının olaylar karşısında verdiği tepkiyi de modellemektedir. Trafikte küfreden, kavga eden, en ufak gerilimde şiddete başvuran bir ebeveyn, çocuğuna “Problemlerini böyle çözebilirsin” mesajını verir. Genelde anne-babalar ve akrabaları başını masaya vuran çocuğun yanında o masaya kızar ve vururlar. Böylece çocuğa şiddeti ve öç almayı öğretmiş olurlar. Bu şekilde çocuk, en küçük duygusal yaşantılarında bile başkasını suçlamayı ve duygularını şiddetle ifade etmeyi öğrenir. Çocuğun ağlayıp, üzülmesine fırsat vermeden, öfke duygusunu şiddet yönünde bir davranışa çevirmek çocuk eğitiminde yapılan en sık hatalardan biridir. Aynı şekilde arkadaşına vurduğu için çocuğuna vuran anne-baba, farkında olmadan kızdığı bir durumu yine şiddetle çözerek çocuğa bir paradoks yaşatmaktadır. Ailenin şiddeti pekiştirdiği alanlardan biri de çocukların arkadaşlarıyla oynadığı oyunlar sonrasında geçen diyaloglardır. Çocukların anlattığı olaylara “Sen de arkadaşına vursaydın o zaman”, “Sen de onun oyuncağını git kır” gibi sözel yönergeler veren aileler çocuklarını şiddete yönlendirmiş olurlar. Ailenin yapması gereken çocuğuna kendisini savunmasını öğretmekken, aile farkına varmadan öç almayı öğretmiş olur. Bu durumda çocuklara “Git sen de vur demek” yerine “Kendini koru demek” daha doğrudur. Çocuk zaman içinde kendini nasıl koruyacağını öğrenecektir. Kişinin kendini koruması ayrı, öç alması ayrıdır.

Dördüncü Kaynak: Çevre

Şiddetin bir hayat tarzı ve çözüm yöntemi olduğu bir çevrede büyüyen çocuklar ister istemez bu ortamdan etkilenirler ve bu şiddeti kendi hayatlarına aktarabilirler. Bu nedenle sadece evdeki şiddeti kaldırmak tek başına toplumun şiddetten arınması için yeterli değildir. Toplum genelinde şiddete karşı toplu bir hareket başlatmak gerekmektedir. Aileler çocuklarını eğitirken, çevrenin etkisini de göz önüne almalı ve çevreyi de doğru seçmelidir.

Herkeste doğal olarak bulunan öfke; aktarılan, yayılan ve bulaşan bir duygudur. Yerinde ve doğru bir şekilde ifade edildiğinde gayet sağlıklı olan bu duygu, yanlış beslendiği ve yönlendirildiği zaman sağlıksız sonuçları ve şiddeti doğurabilmektedir. Öfke normal bir duygudur, ancak öfke karşısında gösterilen şiddet davranışı doğru normal değildir. Çocuklara öfke duygularını, doğru davranışla ifade

etmeyi öğrettiğimizde ve şiddetin kaynaklarından onları uzak tuttuğumuzda sağlıklı bir toplumun temellerini de atmış olacağız.